

Byrnes priporoča izgon ruskih čet iz Nemčije - čeprav z vojno!

Bivši državni tajnik zagovarja politiko še bolj
"trde pesti" proti Rusiji in sklenitev
miru z Nemčijo tudi brez Moskve

Washington, 15. okt. — Bivši državni tajnik James Byrnes je prišel na dan v svoji novi knjigi, v kateri opisuje svoje "spomine" in doživljanje ter ameriško zunanjo politiko, katero je vodil kot državni tajnik po Rooseveltovi smrti. V svoji knjigi je tudi opisal politiko še bolj trde pesti, s katero naj Združene države poženejo Rusijo iz centralne Evrope. Byrnes pravi odprto, ako se Sovjetska unija neče mirno umakniti iz svoje okupacijske cone v Nemčiji in Avstriji, tedaj jo naj Amerika prisili k orožju!

Taka naj bi bila po mnenju bivšega državnega tajnika Byrnesa "mirovna mislija" Združenih držav. Takih Byrnesov je v deželi, tudi na odgovornih mestih, žal veliko in Višinskoga govor prot ameriškim vojnimi hujščinam ni bil le klevetanje. Za izgon Rusije iz Nemčije priporoča Byrnes sledeče metode:

Prvič je treba razpustiti svet znanjnih ministrov Amerike, Anglije, Francije in Rusije, katerega je Byrnes sam pomagal ustanoviti. Na podlagi sporazumov velike trojice je naloga tega ministrskega sveta sestavljanje mirovnih pogodb za poražene države.

Drugič naj Amerika podvzame iniciativo za sklicanje masne mirovne konference, ki naj sestavi mirovno pogodbo za Nemčijo. To konferenca naj se vrši "zgodaj prihodnje leto" in na njej naj bodo zastopane vse države. Byrnes očividno misli, da bi Amerika na tej konferenci imela večino in bi Rusiji lahko diktirala pogoje za mir z Nemčijo.

Tretjič, ako bi Rusija odklonila sodelovanje na taki mirovni konferenci, tedaj se naj slednja vrši brez Sovjetske unije in sklene nemška mirovna pogodba, katero naj podpisajo nemške provizijske vlade v zapadnih conah.

Četrto, po sklenitvi te pogodbe se naj povabi Rusijo, da tudi ona podpiše to pogodbo. V primeru, da bi to odklonila, kakor tudi poganjate svojega vojaštva iz Nemčije, tedaj naj se zadeva predloži varnostnemu svetu Združenih narodov, ki naj ukane Rusiji umik iz Nemčije. Ako bi se Rusija ne pokorila, tedaj naj varnostni svet poveri Ameriki in njenim satelitom mandat, da jo z oboroženo silo iztirajo iz Nemčije.

Kako bo Evropa reagirala na Byrnesov "mirovni" načrt, ki ima v Ameriki, da, tudi v Washingtonu vplivne pristaše, bo pokazala bližnja bodočnost. Ta

Oljni magnati ne bodo lačni

Fort Worth, Texas. — Predsednik in ravnatelj petrolejskih firm se lahko poživljajo na kampanjo "eat less", kajti privlačijo si lahko vse, kar premore ta dežela. Kot poroča Oil Worker, glasilo unije petrolejskih delavcev CIO, je lani 27 petrolejskih magnatov pospravilo v obliki plače nič manj kot \$2.000.316. Najbolj se je odrezal W. S. S. Rodgers, predsednik direktorja Texas Oil Co., ki je prejel \$125.000 plače. Takoj za njim je bil W. T. Holiday, predsednik Standard Oil of Ohio z letno plačo \$120.000. Koliko so prejeli provizije ali "bonusa" in koliko dividend, poročilo ne omenja.

Stavka tramvajskih delavcev v Parizu

Pariz, 15. okt. — Vsled skrhanja mezdnih pogajanj so zastavali vsi pariški delavci na podzemski železnici in vtobusih s posledico, da je ves mestni transportni sistem paraliziral. To je že druga stavka teh delavcev v petih mesecih. Stavka je nastala, ker vlada ni hotela pristati v zahtevano zvišanje plač. Pritisk za višje plače je velika draginja, ki stalno narašča. Ramadierjeva vlada je obdžila komuniste, ki kontrolirajo delavsko federacijo, da so to stavko oklicali iz političnih razlogov — prihodnjo nedeljo bodo občinske volitve po vsej Franciji.

Prva zadržna radiopostaja

Columbus, O. — V tem mestu je začela oddajati svoje radioprograme prva zadržna radiopostaja WRFD, last Ohio Farm Bureau Cooperative Association. Oddaja na 880 kilociklov in 5.000 vatov. Zadržno gibanje med ohijjskimi farmarji je zelo močno in si bo v tem mestu zgradilo tudi nov, moderen nebotičnik za svoje urade.

LUCKMAN PREDLAGA, DA SE ZNIŽA PRODUKCIJA PIVA IN ŽGANJA

Washington, D. C., 15. okt. — Charles Luckman, načelnik živilskega odbora, je izjavil, da vlada pričakuje, da se bodo pivovarne pridružile žganjarnam glede znižanja produkcije piva in žganja. Trumanova administracija si prizadeva, da se drastično zniža poraba žita, kar naj omogoči pošiljanje večjih količin pšenice in drugih žit zapadnim Evropi.

Luckman je rekel, da bo v ta namen izdelan definitiven program, ki bo dal pivovarjem in žganjarnam potrebna navodila za znižanje piva in žganja. Pivovarji so že sklenili, da ne bodo uporabljali pšenice in riža pri varjenju piva ter da bodo prodali vladi približno 200.000 bušljev pšenice, ki jo imajo na razpolago.

Dalje so pivovarji obljubili, da bodo v prihodnjih par mesecih skušali prihraniti sedem milijonov bušljev žita. Poleg tega pa upajo, da bodo prihranili nad deset milijonov bušljev žita v dobi 60 dni, ko bodo žganjarnam ustavile obrat, začeni 25. oktobra. Lastniki žganjarn se upirajo temu drastičnemu koraku in bi radi videli, da se omeji žganjekuša polagoma in da daljšo dobo, kar bi doseglo isti cilj in delavci ne bi bili ob delo.

Pivovarji so tudi izrazili mnenje, da bi bilo bolje, če se omeji produkcija varjenja piva polagoma, sicer bo prizadetih na tisoče delavcev, ki so uposle-

Rusija pospravila bogato letino

Najbogatejša je bila v Ukrajini, sovjetski žitnici

Moskva, 15. okt. — Na podlagi poročil iz raznih sovjetskih republik je razvidno, da je Rusija letos imela izredno bogato letino. Posebno sijajno se je letina obnesla v Ukrajini, sovjetski žitnici, ki je bila lani zelo prizadeta po suši. Njena letošnja žetev je bila največja v zgodovini sovjetske Ukrajine. Pri oddaji žita je svojo kvoto še prekosila.

Zasluge za ta uspeh v Ukrajini ima največ komunistična stranka, ki je vodila setveno in žetveno kampanjo. Osebo je triumfalno znani sovjetski prvak Lazar M. Kaganovič, ki je zadnjo pomlad prevzel vodstvo komunistične stranke v Ukrajini kot njen tajnik.

Poročila o bogati žetvi so prišla tudi iz drugih sovjetskih republik. Pri oddaji žita in drugih pridelkov državi je 13 izmed 16 republik že izpolnilo svoje kvote. Svoje kvote sta presegli tudi litvinska in uzbekiška republika. Statistika iz vseh teh republik kaže, da je letina presegla vse prejšnje ocenjene. Rusija sploh že dolga leta ni imela tako bogate letine.

Velikost ukrajinske žetve je razvidna že iz sledečih števil. Harkovski distrikt je letos pridelal 12 milijonov pudov več žita kot v najboljšem letu pred vojno. Kijevski distrikt 15,7 milijona in poltavski distrikt 23,2 milijona pudov več kot lani. (Pud je nekaj čez 36—36.113 funtov.)

(Ni čudno, če se v Washingtonu in Wall Streetu toliko tresje pred "komunistično nevarnostjo" v lačni Evropi!)

Domače vesti

Nov grob v Chicagu

Chicago. — Zadnji terek je umrla Alojzija Cuder, stara 60 let, doma iz Gorenice, občina Radde pri Krškem, članica društva 559 SNPJ. Njeno truplo leži v Kovalskijevem pogrebem zavodu in pogreb se vrši v petek jutraj.

Iz Clevelanda

Cleveland. — V bolnišnici je podolgi boleznimi umrla Anna M. Bulič, rojena Geržina, stara 32 let, članica Woodmen Circle. Tukaj zapuša moža, v Harrisburgu, Pa., sestro, kakor tudi tri brate — Franka v Chicagu, Johna v Yonkersu, N. Y., Louisa v Cudersportu, Pa. — Družini Joseph Smrekar iz Newburgha je v bolnišnici umrla 13 mesecev stara hčerka, članica KSKJ. Poleg staršev zapuša tri sestre in pet bratov. — V Euclidu je naglo umrl John Matjazich, star 52 let, doma iz Grosuplje, Dolenjsko, v Ameriki 34 let, član društva 450 SNPJ. Tukaj zapuša ženo, sina in dve hčeri, v Madisonu, O., sestro Frances Gričar, v Los Angelesu, Cal., pa brata Franka. — Po dolgi boleznimi je umrl Edward F. Fabian, star 38 let, rojen v Clevelandu. Tukaj zapuša ženo, starše in dva brata, v San Franciscu brata Johna, v Benton Harborju, Ind., sestro Mary Walker, kakor tudi več drugih sorodnikov. — Dalje je po dolgi boleznimi umrla v bolnišnici Anna Stepič, roj. Kirn, stara 62 let, doma iz Dobravca pri St. Jerneju, Dolenjsko, v Ameriki od 1905. Tukaj zapuša moža, sina, dve poročeni hčeri in več vnukov, v starem kraju pa sestro. — Po daljši boleznimi je v bolnišnici umrl Božo Vukusič, doma iz Klade, Primorje, v Ameriki 47 let, član HBZ in po poklicu mesar. Tukaj zapuša ženo, sina, tri poročene hčere in pet vnukov, v Chicagu sestro, kakor tudi v stari domovini. — V stari kraj, v Trst sta se podala s parnikom Saturnia na obisk sorodnikov Elizabeta Kosak in Frank Mahnič. — Poročili so se zadnje dni: Miss A. Gogala in Lewis J. Stavara, Elizabeth Gonas in Victor L. Intihar. — Pri družini Leopold Simončič v Collinwoodu so se oglasile rojenice in pustile prvorojenčka, pri družini Harry Bulič pa hčerko. — Nenadoma je zbolel Anton Colarič, ki je bil odpeljan v bolnišnico.

Lewis je tudi na včerajšnji konvenciji seji igral enako dramatično vlogo. Na dnevnem redu je bil predlog za reorganiziranje eksekutive, ki je bil po triurni vihrani debati sprejet z veliko večino. V smislu tega sklepa federacija zdaj ne bo imela več podpredsednikov, ki so z gl. predsednikom in gl. tajnikom-blagajnikom tvorili eksekutivno. Namesto podpredsednikov bo konvencija izvolila glavne odbornike, ki bodo tvorili eksekutivno.

Ta poteza je bila storjena, da federacija lahko zadosti predpisom Taft-Hartleyevega zakona, to je, da njeni glavni uradniki dolože izjavo, da niso komunisti. Po sedanjih federacijskih strukturah bi morali to izjavo vložiti vsi člani eksekutive. Ker pa se je Lewis temu uprl, tudi eksekutiva ni mogla ničesar storiti. Brez takih izjav o "lojalnosti" se namreč ne more nobena mednarodna niti krajevna unija poslužiti dvoreznega Taft-Hartleyevega zakona, ako bi ji bilo to v prid. Izogniti se mu pa nobena unija ne more.

Lewis je z vso svojo elokvenco pobijal predlog večine eksekutive za amandiranje pravil in svojim kolegom očital, da so "intelektualni debeluharski in pompozni osli", "klečeplazi", "čreda", "gliste", sploh ljudje brez vsake hrbtenice. Dejal je, da si z vlaganjem takih "lojalnostnih" izjav federacija sama koplje grob. Lewis smatra te izjave "lojalnosti" za insult ne samo voditeljem, marveč vsega ameriškega delavstva.

"Zdi se mi, da pri tem vprašanju federaciji manjka glave," je dejal Lewis. "Zrastel ji je samo

Izid volitev morda prepreči zastoj

Rim, Italija, 15. okt. — Pri občinskih volitvah, ki so se vršile preteklo nedeljo, so komunisti in druge levičarske stranke, ki so tvorile ljudski blok, dobile 35 sedežev v mestnem svetu izmed 80 sedežev. Stranka krščanskih demokratov je dobila 27 sedežev, razne manjšinske stranke pa ostale sedeže.

V odstotkih je komunistična stranka dobila največ glasov in 27 sedežev. Poročila pravijo, da je izid volitev pokazal, da bo v novem občinskem (mestnem) svetu nastal zastoj, kakor je bil po novembrskih volitvah, ko ni mogel mestni svet izvoliti župana in ga je imenovala vlada.

Levičarji so dobili 298.566 glasov, krščanski demokrati pa 204.247 glasov. Gianinijeva stranka "navadnega človeka" (fakišična), ki je bila prej na tretjem mestu s 17 sedeži, je doživela poraz in bo imela le osem sedežev.

Centristične in desničarske stranke, ki so imele oporo pri Vatikanu, so izšle iz volilnega boja razmeroma šibkejšje. Vprašanje je, koliko manjšinskih strank bo podpiralo levičarje v mestnem svetu. Levičarski socialisti (Nenni) in komunisti, ki sodelujejo s komunisti, so dobili štiri sedeže, desničarski socialisti pa tri.

Lewis poražen v srditem boju na konvenciji ADF

Federacijska eksekutiva reorganizirana, da bo lahko zadostila T-H zakonu

San Francisco, 15. okt. — Konvencija Ameriške delavske federacije je bila včeraj pozorišče ene najvihranejših sej v zgodovini federacije. Sploh je bila najvihranejša od leta 1935, ko je John L. Lewis kot organizator in tedanji predsednik CIO s svojimi pristaši demonstrativno zapustil federacijsko konvencijo in iz CIO napravil dualno organizacijo. Leta 1941 je Lewis potegnil rudarsko unijo UMW iz CIO in se lani zopet pobotal z ADF.

Lewis je tudi na včerajšnji konvenciji seji igral enako dramatično vlogo. Na dnevnem redu je bil predlog za reorganiziranje eksekutive, ki je bil po triurni vihrani debati sprejet z veliko večino. V smislu tega sklepa federacija zdaj ne bo imela več podpredsednikov, ki so z gl. predsednikom in gl. tajnikom-blagajnikom tvorili eksekutivno. Namesto podpredsednikov bo konvencija izvolila glavne odbornike, ki bodo tvorili eksekutivno.

Ta poteza je bila storjena, da federacija lahko zadosti predpisom Taft-Hartleyevega zakona, to je, da njeni glavni uradniki dolože izjavo, da niso komunisti. Po sedanjih federacijskih strukturah bi morali to izjavo vložiti vsi člani eksekutive. Ker pa se je Lewis temu uprl, tudi eksekutiva ni mogla ničesar storiti. Brez takih izjav o "lojalnosti" se namreč ne more nobena mednarodna niti krajevna unija poslužiti dvoreznega Taft-Hartleyevega zakona, ako bi ji bilo to v prid. Izogniti se mu pa nobena unija ne more.

Lewis je z vso svojo elokvenco pobijal predlog večine eksekutive za amandiranje pravil in svojim kolegom očital, da so "intelektualni debeluharski in pompozni osli", "klečeplazi", "čreda", "gliste", sploh ljudje brez vsake hrbtenice. Dejal je, da si z vlaganjem takih "lojalnostnih" izjav federacija sama koplje grob. Lewis smatra te izjave "lojalnosti" za insult ne samo voditeljem, marveč vsega ameriškega delavstva.

"Zdi se mi, da pri tem vprašanju federaciji manjka glave," je dejal Lewis. "Zrastel ji je samo

DELAVSKI TAJNIK SCHWELLENBACH NAPADEL PROFITARJE IN KOMUNISTE

Boston, 15. okt. — Delavski tajnik Schwellenbach je na konferenci z novinarji izjavil, da bi morala biti komunistična stranka v Zedinjenih državah prepovedana in da komunisti ne bi smeli postati člani delavskih unij. Svojo izjavo je podal po svojem govoru, ki ga je imel na konvenciji CIO.

V svojem govoru pred delegati konvencije CIO ni Schwellenbach omenil komunistične stranke niti komunistov v unijah. To pa je storil prejšnji teden na konvenciji ADF v San Franciscu, ko je rekel, "da bi morale delavske unije pometati vse komuniste iz svojih organizacij."

Mnogo delegatov na konvenciji CIO se je odprto izrazilo, da Schwellenbach se ni upal napasti komunistov na konvenciji, to pa je storil pred novinarji. Nekateri delegati so reagirali na ta napad s tem, da so odločno izjavili, "da bi Schwellenbacha vrgli iz konvencije dvorane, ako se bi drznil napasti komunistično stranko in komuniste v svojem konvencijem govoru."

Schwellenbach je na konvenciji CIO pred 600 delegati, ki reprezentirajo 6.000.000 članov unij CIO, lopnil po profitarjih,

vrat, na koncu katerega je šop las.

Lewisu so odgovarjali razni člani eksekutive, med njimi tudi George Meany. On je Lewisu dejal, "da se moti, če misli, da se bo lahko izognil zločestim dolebam Taft-Hartleyevega zakona, ako neče podpisati teh komunističnih izjav. Če to odklonite, ste še vedno lahko izpostavljeni tožbam, prav tako lahko kak delodajalec dobi sodnijsko prepoved proti vam (unijam in voditeljem), čeprav ne podpisate."

Lewis je v debati dejal, ako bo sprejet predlog za odpravo podpredsednikov, on ne bo kandidiral v eksekutivno. Takoj po svojem porazu je tudi zapustil konvencijo, reporterjem pa dejal, da je že povedal, kar je imel na srcu. Zdal je nastalo ugaibanje, da-li Lewis zopet potegne rudarsko unijo iz federacije.

Eksekutiva je predložila konvenciji načrt za zgraditev milijardnega sklada za politično propagando in vzgojo. Ta sklad naj bi se kreiral s povzemanjem mesečnega assessmenta od dveh na tri cente od člana. S tem skladom bi razpolagala Delavska vzgojevalna in politična liga, katere ustanovitev priporoča eksekutiva.

Kreiranje Delavske lige bi bila politična roka federacije, s katero bi se vrgla v kampanjo za preklic Taft-Hartleyevega zakona in za poraz vseh kongresnikov in senatorjev, ki so zanj glasovali. Predsednik Green je dejal, da mora federacija v ta namen pri volitvah prihodnje leto mobilizirati 30 milijonov glasov.

Konvencija je zaključila, da bo federacija podvojila svojo organizatorsko kampanjo širom dežele. "Najboljši odgovor Taft-Hartleyevemu zakonu je nadaljevanje s čim večjo organizatorsko kampanjo," pravi sprejeta resolucija. V tej kampanji bo federacija posvetila posebno pozornost organiziranju učiteljev in učiteljic, da dvigne njih nizke plače in zviša njih življenjski standard. Ameriško učiteljsvo je slabo plačano vsled tega, ker je na splošno neorganizirano. Izjema so le nekatera velenesta, kjer so učiteljske unije.

Na konferenci z novinarji pa se je Schwellenbach pobahal, da je bilo iz njegovega departmana vrženih že osem "osumljenih komunistov" od časa, ko je predsednik Truman odredil "čistko" v vseh vladnih departmentih. Dostavil je, "da se bi komunistična stranka lahko prepovedala z amandiranjem zvezne ustave."

Dalje je priporočal, naj unije "izločijo" komuniste iz svoje srede "na legalen način."

Delavski tajnik je očividno igral dvojno vlogo: Na konvenciji CIO je obojal le profitarje in se ni niti z besedo dotaknil komunistov, dočim je na konferenci z novinarji zahteval drastične korake proti komunistom v delavskih unijah ter omenil amandiranje zvezne ustave, ki naj bi prepovedala komunistično stranko. Vsekakor si je delavski tajnik prizadeval, da se izkaže kot sovražnik komunistov, če tudi se tega ni upal storiti na konvenciji.

V sedanjih histeričnih gonih proti "komunistom," ki je naperjeno proti vsem progresivnim ele-

Varnostni svet ZN je brezmočen

Indoneška vojna se nadaljuje

Lake Success, N. Y., 15. okt. — Alford Lopez, delegat iz Kolumbije, je pred člani varnostnega sveta Združenih narodov zahteval, naj se takoj podvzamejo koraki, da se konča vojna v Indoneziji, sicer se bo ves aparat ZN izkazal kot brezmočen in mu bo pretel polom.

Andrej Gromiko je obdžil holandsko vlado, da je ona kriva indoneške vojne, zaeno pa je kritiziral varnostni svet, ker je brezbrizen glede vojne v Indoneziji. Holandska vlada je dne 1. avgusta obljubila, da bo ustavila bojevanje v Indoneziji, toda do sedaj ni izpolnila svoje obljube, kajti bojevanje se nadaljuje.

Politika holandske vlade v Indoneziji je imperialistična, ki ima zaščito pri ameriški in angleški vladi. Holandski izkoriščevalci v Indoneziji žanjejo velike profite z odiranjem domačinov. Profiti so glavni, vse drugo je postransko. Ameriška vlada je šla preko varnostnega sveta Združenih narodov takrat, ko se je ponudila, da bo "izravnala" indoneški spor. Isto je storila glede Grčije.

Delegacija v varnostnem svetu, ki zastopa vzhodno Evropo, je že večkrat pokazala na imperialistično politiko zapadnih sil, ki gredo preko organizacije ZN v vseh zadevah, ki se tičejo njihovih interesov. Na drugi strani pa s svojim blokom na sejah skupščine ZN tirajo zadeve, ki so proti interesom držav vzhodne Evrope, ki so za slednje nesprejemljive.

Mnogi opazovalci raznih manevrov v skupščini ZN trdijo, da so nasprotujoči si interesi zapadnih in vzhodnih sil spreminili organizacijo v "društvo za debatiranje", za očitjanja in za "pranja političnega perila" veselih.

Hidroplan pristal na razburkanem morje

New York, 15. okt. — Včeraj in danes jutraj se je sredi Atlantika odigrala velika drama, ko je velik hidroplan Bermuda Sky Queen bil prisiljen pristati na razburkanem morje, ker mu je zmanjkalo gasolinea. Hidroplan je vozil potnike iz Anglije v Ameriko, 850 milj od Novevolandije pa se je moral spustiti na morje. Na krovu je imel 62 potnikov poleg letalskega osebja. K sreči se je v bližini nahajala obrežna ladja Bibb, ki je v torek do noči kljub razburkanemu morju rešila s hidroplana 44 oseb, med njimi 13 otrok. Z reševalnim delom je pričela v sredo, ko se je zdanilo in rešila ostale ponesrečence.

Grški gerilci streljali na kongresnika

Atene, 15. okt. — Ameriška kongresnika Teague iz Texasa in Jackson iz Californije sta bila zadnji ponedeljek tarča grških gerilcev, ki so streljali na skupino, v kateri sta bila, v bližini bolgarsko-jugoslovanske meje. Teague in Jackson v družbi treh drugih kongresnikov tvorita odbor, ki je na študijski turi po Evropi in se zdaj nahaja v Grčiji. Zadet ni bil nihče.

Ta vest je prišla takoj po javnem govoru premierja Sophoulisa, ki je Grkom sporočil, da si bodo morali bolj zategniti pasove, kajti vlada potrebuje denar za armado. To armado zdaj sicer vzdržuje Amerika, toda vlada gleda v bodočnost...

mentom, je označen kot "komunist" vsakdo, ki zahteva svoje pravice in ki se ne strinja z zunanjo politiko Trumanove administracije. Schwellenbach, kot član "vladne familije," je sedaj zapel pesem, ki je včas Wall Streetu in administraciji.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$8.00 na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četrti leta; za Chicago in okolice Cook Co. \$8.50 za leto, \$4.75 za pol leta; za inosestevstvo \$11.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$8.00 per year, Chicago and Cook County \$9.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657 - 59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Kontradikcije kapitalizma

Zadnje dni smo zopet stopili v novo križarsko vojno. V vojno proti lakoti, kakor čitamo v velikih naslovih meščanskega tiska. V to križarsko vojno se je administracija vrgla z velikimi topovi — vse bolj energično kot pa na pobijanje velike draginje! Za vojno proti draginji se vladajoči krogi v resnici ne zmenijo, dasi je tudi to vprašanje tesno povezano s kampanjo za nasičevanje zapadne Evrope. Čim večja bo draginja doma, toliko bolj bo lačna tudi zapadna Evropa, odnosno toliko več milijard bo potrebno aproprirati za njeno nasičevanje in "rekonstrukcijo".

Ampak če malo pomislimo, smo kot dobri patrioti lahko zadovoljni z veliko draginjo. Ako bi bile cene po trgovinah zmerne, potem bi ljudje še bolj "žrli", še bolj potratno živeli, še bolj razmetavali ne samo kruh, marveč tudi sadje, zelenjavo in drugi živež. Sicer čitamo od časa do časa, kako prekupčevalci ali pa tudi vlada sama uničuje te ali one vrste živež, da se prepreči padec cen. Še se lahko spominjamo, da je vlada dala zadnjo pomlad uničiti okrog 40 milijonov bušljev krompirja, da je preprečila padec cen, namesto da bi ga dala revnim družinam v tej deželi, ki si ga niso mogle privoščiti radi previsokih cen, ali pa ga poslala v Evropo. Spominjamo se, da bi bila Jugoslavija rada kupila nekaj tega krompirja, da bi bila z njim odgnala glad, toda ji ga ameriška vlada ni hotela prodati kakor tudi ne žita.

Isto kot s krompirjem najbrže stori tudi z jajci, kajti zadnjo pomlad jih je nakupila 200 milijonov ducatov in jih spravila v magacine, da prepreči padec cen. In ker so jajca zdaj "tabu" vsak četrtak, jih bo vlada morala znova kupovati, da obdrži ceno na višini! Upamo, da z njimi ne bo storila tako kot je s krompirjem. Toda "free enterprizerji", ki so povzročili še imperialisti in militaristi, so vsega zmogli! Še nekaj!

Ni dolgo, ko smo čitali, da so v Californiji, v Texasu in Floridi uničili velike količine sadja in zelenjave zato, da niso s temi dobrinami poplavlili trga in znižali cen. Pred nami je tudi poročilo Federaliziranega tiska, datirano od 6. okt. 1947, ki pravi, da so v državi New Jersey zadnje mesece uničili čez 100.000 bušljev sadja in zelenjave iz istih razlogov. Na misel nam pride drugi incident, ki se je zgodil lanske jesen, ko so čikaški prekupčevalci in špekulanti pokupili v Michiganu cele vrtove sadja in ga pustili, da je segnilo na vrtovih, farmerjem pa zabičili, da ga ne smejo pobirati.

Takih "incidentov" je po Ameriki vsepolno. In sicer leto za leto. Vse zato, da se drže cene čim bolj visoko, da je profit čim večji. Zdaj smo na primer v sezoni, ko je v deželi vsepolno zrela sadja, toda cene po trgovinah so v Chicagu in najbrže tudi po drugih večjih in manjših mestih tako visoke, da si ga ne morete ali pa nečete privoščiti radi pretiranih cen — funt žlahtnih hrušek na primer 20c, funt jabolk 15c, funt grozdja 19c itd. itd.

Za konkretno realiziranje Taft-Trumanove parole, da "jejte manj ... varčujte s hrano", ni boljše recepta kot je velika draginja. Funt kruha je treba nagnati vsaj na 30 ali 50 centov, funt mesa vsaj na polgredi dolar, funt steka na dva dolara ali še več, prav tako funt masla, ducat jajc in sorazmerno ves drug živež, obleko, etc. etc. Plače pa je seveda treba zamrzniti ali pa jih še znižati. Potem bi ne bila potrebna nobena kampanja s strani vlade in drugih javnih organov, nobenega moledovanja, nobenega urgriranja in rotenja, naj Američani za božjo voljo toliko ne jedo in razmetavajo. Konzum bi se potem avtomatično izravnal in padel na minimum. Tisti, ki imajo dovolj pod palcem, bi itak ne bili lačni, kakor tudi niso v zapadni Evropi. Potem bi bilo dovolj ameriškega živeža in drugih potrebščin za nasičevanje Italije, Grčije, Francije, sploh vsake antikomunistične države ...

Tega ne pišemo radi kakšne sebične brezbriznosti do Evrope, do lačnih ljudi, ali radi kakšnega nasprotovanja do ameriške podpore nim, ki so jo "vredni". Niti malo ne. S temi sugestijami skušamo le prispevati nekaj "konstruktivnih" misli k Trumanovi "dvostrankarski" zunanji politiki in k dopolnitvam Hooverjevih misli, ki jih je zadnje izražal tako elokventno senator Taft na zapadu. Ker tudi Taftu ne marajo delati krivic, naj omenimo, da so tudi administraciji krogi prišli na dan s slimi "modrimi" sugestijami. Ameriškim gospodinjstvom namreč svetujejo, naj na primer kupujejo "cenejše" kose mesa, ne pa hlatajo po steku, ki stane dolar ali več funt, po dragem maslu, slanini in jajcih, etc. etc.

Na kakšni "teoriji" sloni ta nasvet, je uganka. Bivši notranji tajnik Ickes meni, da sloni na domnevi, ako dražjih kosov ne bodo pokupili ljudje, ki bi jih lahko, da jih bodo kupili pa lačni Evropejci, ki nimajo denarja in dostavlja: "Bolj bedasta sugestija sploh ne more priti od 'vodstva', ki ne ve od kod ali kam gre." Tak nasvet vlade res poseka vse. Vsak otrok namreč lahko ve, ako bi bila zahteva le po "cenejših" kosih, cenejšem blagu, da bi se cene takoj dvignile in bi ne bilo razlike med enim ali drugim kosom. Sploh pa danes skoraj ni "cenejših" kosov mesa v trgovinah — ako plačate manj za funt, pa dobite toliko več kosti! Ako vam mesar na primer računa 50c ali več za funt reberec, za funt prate brez kosti pa 80c ali dolar, boste dobili več za denar pri slednjem.

Čudno se res homata vsa ta politika. Na eni strani apeli in rotenje na konzumente, naj "jedo manj", naj varčujejo pri kruhu in skledi, na drugi strani pa prihajajo poročila, da je na ameriških farmah toliko pšenice kot še nikoli. Napolnjene so vse zhrambe in hitnice in v Kansasu so ogromni kupi zrna tudi kar na zemlji, kjer gnije. Tukaj namreč pridemo k istemu vprašanju kot smo ga že prej omenjali. Kót poročajo, n-mogi velefarmerji namenoma drže pšenico od trga iz dveh razlogov. Prvi razlog je, ker pričakujejo še večjo ceno, drugi razlog pa je, kog se hočejo izogniti plačanju visokega dohodninskega davka.

Poročilo zastopnika

I.

Hermine, Pa.—Naj še nekoliko pišem o mojem potovanju po državi Ohio in v zadnjih tednih po Penni. Seveda, o vsem, kar vidim in slišim na mojem potovanju, ne morem pisati preveč obširno, kajti aktiven nisem samo pri slovenskih organizacijah, ampak tudi pri ameriških, tako da vidim, ali drugi narodi spijo, medtem ko mi Slovenci delamo. Lahko rečem, da drugi narodi tudi delajo v obširnem obsegu.

Naj tu naštejemo organizacije in liste, na katere sem naročen. American Academy of Social Science je organizacija, ki se peča z ekonomskimi in znanstvenimi problemi. To je stara organizacija. Vsak mesec izda knjigo, poleg druge literature. Dalje Foreign Policy Association, ki izdaja tedenski buletin, knjižico pa vsake tri mesece. National Committee of Housing je organizacija, katera deluje za izgradnjo čim več hiš, zlasti za veterane, seve po čim nižjih cenah. Prav sedaj se ukvarja ta organizacija, da bi kongres dovolil druge vknjižbe, ali polovico dolga na drugo vknjižbo. Za komentar tukaj ni prostora.

Naročen sem tudi na buletine Town Meeting Hall, v katerih se razpravlja vse, kar ima priti pred kongres. Spadam tudi v Združeno federacijo narodnosti, sem podpornik sklada za pravilno vporabo in kontrolo atomske energije; v tej organizaciji je med drugimi znanstveniki tudi profesor Einstein, in sicer kot zaupnik in predsednik. Član sem tudi Unije za civilne svoboščine in organizacije People's Lobby, Washington, D. C. Ta organizacija priporoča podpravljanje vseh bistvenih industrij, pokojnino s 60 leti in dvojno mero, kot jo imamo danes. "Dajle sem član Ameriškega slovenskega kongresa in se tudi udeležujem sej te organizacije ter pomagam po svoji moči, da se organizacija širi in dela v kolikor je mogoče.

Ameriški slovenski kongres za zapadno Penno, kateri ima sedež v Pittsburghu, bo prišel z radijskim programom 26. oktobra bo pol dveh na oddaji KQV in od tedaj naprej vsako nedeljo za dobo enega leta. Geslo tega programa bo "Keep America Free!" O tem programu in Ameriškem slovenskem kongresu bomo še več pisali. Naj tudi v tem dopisu povem, da se bo pod avspicijo te organizacije vršil shod dne 5. decembra v Carnegie Music Hall, na katerem bo nastopil naš pisatelj Louis Adamič, "Slav American", "T and T", ki ga izdaja naš pisatelj Adamič, "New Republic", ki ga urejuje Henry Wallace, "United Nation World", "Common Ground" in druge. Izobražujte se in delujte za splošen blagor vsega sveta!

Čitajte napredne časopise in dobre knjige in postali boste zmogljivi povedati urednikom kapitalističnih časopisov, da so majhni ljudje in da verujejo v Boga samo zato, ker ga imajo za poveljnika dolarja. Ako bi papež, Stepinac in Rožman resnično verjeli v Boga, ne bi bili dajali povelj ustašem in domobrancem, naj morijo svoje lastne brate.

Zlato in dolarji so v nevarnosti, zato se svetovna reakcija in rimski papež tako zaganjajo v Slovence in ščujejo na novo vojno. Za nas pa je vprašanje, ali smo za to, da ostanemo milijoni in milijoni v žepih posameznikov, ki izkoriščajo ljudstvo, ali smo za to, da preide vse bogastvo v ljudske roke in za ljudski blagor? Vsak pameten človek bi moral biti za slednje! Kapitalisti v Evropi so že izgubili tla in enaka usoda čaka ameriške kapitaliste, ako se pravčasno ne iztrežijo. Ura že bi je ... kazalec se pomika med 11. in 12. uro ...

Ljudje liberalnih nazorov se danes zbirajo okrog organizacije Progressive Citizens of America in svarijo kapitaliste, da čas

Slika s konvencije ADF, ki zboruje v San Franciscu. V pogovoru je videti L. P. Lindelofa, predsednika plesarske unije, Martina P. Durkina, predsednika plumburjev, in Johna E. Rooneya od unije ometavev.

nika tudi prenehalo silovito trenje, ki danes obstaja med Rusijo in našo deželo. Dobro je tudi znano, da Wallace ni sovražnik socialističnim idejam, dasiravno tega ne more danes obešati na veliki zvon, zato bi brez dvoma nadaljeval s socialistimi reformami tam, kjer je moral prenehati pokojni predsednik Roosevelt.

Torej, rojaki, kupite vstopnice za Wallacejev shod, ki se bo vršil 10. novembra v Pittsburghu. Seznanite se z možem, ki zna še postati predsednik Združenih držav. Zanj se je pričela agitacija v velikem obsegu med unijskim delavstvom, ne glede, da sem tudi Unije za civilne svoboščine in organizacije People's Lobby, Washington, D. C. Ta organizacija priporoča podpravljanje vseh bistvenih industrij, pokojnino s 60 leti in dvojno mero, kot jo imamo danes. "Dajle sem član Ameriškega slovenskega kongresa in se tudi udeležujem sej te organizacije ter pomagam po svoji moči, da se organizacija širi in dela v kolikor je mogoče.

Ameriški slovenski kongres za zapadno Penno, kateri ima sedež v Pittsburghu, bo prišel z radijskim programom 26. oktobra bo pol dveh na oddaji KQV in od tedaj naprej vsako nedeljo za dobo enega leta. Geslo tega programa bo "Keep America Free!" O tem programu in Ameriškem slovenskem kongresu bomo še več pisali. Naj tudi v tem dopisu povem, da se bo pod avspicijo te organizacije vršil shod dne 5. decembra v Carnegie Music Hall, na katerem bo nastopil naš pisatelj Louis Adamič, "Slav American", "T and T", ki ga izdaja naš pisatelj Adamič, "New Republic", ki ga urejuje Henry Wallace, "United Nation World", "Common Ground" in druge. Izobražujte se in delujte za splošen blagor vsega sveta!

Čitajte napredne časopise in dobre knjige in postali boste zmogljivi povedati urednikom kapitalističnih časopisov, da so majhni ljudje in da verujejo v Boga samo zato, ker ga imajo za poveljnika dolarja. Ako bi papež, Stepinac in Rožman resnično verjeli v Boga, ne bi bili dajali povelj ustašem in domobrancem, naj morijo svoje lastne brate.

Zlato in dolarji so v nevarnosti, zato se svetovna reakcija in rimski papež tako zaganjajo v Slovence in ščujejo na novo vojno. Za nas pa je vprašanje, ali smo za to, da ostanemo milijoni in milijoni v žepih posameznikov, ki izkoriščajo ljudstvo, ali smo za to, da preide vse bogastvo v ljudske roke in za ljudski blagor? Vsak pameten človek bi moral biti za slednje! Kapitalisti v Evropi so že izgubili tla in enaka usoda čaka ameriške kapitaliste, ako se pravčasno ne iztrežijo. Ura že bi je ... kazalec se pomika med 11. in 12. uro ...

Ljudje liberalnih nazorov se danes zbirajo okrog organizacije Progressive Citizens of America in svarijo kapitaliste, da čas

Cena pšenice je namreč tako visoka, da so se vsi večji farmerji, ki so pridelali po sto ali po več stotisoč bušljev pšenice znašli v kategoriji pravih bogatinov. Kot smo čitali v tedniku The Progressive, so na primer v Kansasu velefarmerji, ki so pridelali tudi po milijon ali še več bušljev pšenice. Ako vržejo ves pridelek na trg, bi bili finančno na slabšem, kot če vržejo samo polovico ali še manj. In sicer na slabšem zato, ker bi morali plačati toliko višji dohodninski davek. Zato drže pšenico za prihodnje leto. V istem članku smo čitali, da marsikak farmer prihodnje leto sploh ne misli sejati pšenice, ali pa bo posevek zelo znižal.

Taka je kontradikcija ameriškega kapitalizma tudi v poljedelstvu. Tudi kmetijstvo postaja bolj in bolj velekapitalistično, ki na eni strani pritiska male farmerje ob steno s svojo mehanizirano proizvodnjo, na drugi strani pa jaše konzumente po mestih. Ampak administracija z republikanci vred nima nobene solucije niti za ta problem. "Solucijo" ima samo za Evropo, katero hoče "rešiti" pred — socializmom ...

Pismo iz Grahovega

Cleveland, O. — Pred nedavnim smo prejeli pismo iz Grahovega pri Cerknici, v katerem nas obveščajo o prejemu denarja v vsoti tristo (300) dolarjev in blaga za zastor v Prosvetnem domu. Pismo je pisal šolski upravitelj Stanko Novljan in se glasi:

"Grahovo, 19. septembra 1947. Cenjeni tovariši Lunka! Nikar mi ne zamerite ne Vi ne drugi, da Vam nisem toliko časa nič pisal. Mogoče je res krivda na moji strani, ali vsa ne, kajti, da bi Vam napisal par vrstic, ne bi bilo lepo, a daljše pismo vzame čas, katerega imamo zelo malo.

Najprej Vam, kot iniciatorju, vsega, nato pa vsem zavednim Slovincem-domacinom, iskrena hvala za poslano zagrinjalo in denar, kar smo v redu sprejeli. Pismo smo prečitali na masovnem sestanku in ga dali tudi na 'Stenčes', da so se ljudje dobro seznanili in videli dobro voljo in delo posameznikov, ki so dali od sebe vse, da bi pomagali nam v denarju in materialu.

Slike, ki smo jih prejeli od Vašega domačinskega snidenja, smo dali lepo v okvir in razstavili v vsaki vasi po 14 dni. Vse je letelo vkup in ugibali so, čigav je ta ali oni. Upam, da ste dobili o tem tudi že privatno pošto in se prepričali, da je resnica, kar pišem. Marsikomu so prišle solze v oči, kajti slike so krasne in jasne.

Sedaj pa na delo, kajne! Resnično še nismo pristopili k izdelavi zastora, to pa vsled več vzrokov. Prvi je bilo baš sedaj na polju največ dela in ljudje na deželi na kulturno-prosvetnem polju ne morejo toliko delati kot v zimskem času. Drugič pa moramo vso stvar temeljito preštudirati in si marsikaj pripraviti, da ne bo kritike. Tretjič pa imamo sedaj razne akcije za oddajo žita, krompirja, a krona vsega je priključitev Primorske in Istre k materiji Sloveniji in Jugoslaviji.

Težka in dolga je bila borba primorskega ljudstva za svobodo. Tisoče in tisoče naših bratov in sester je umiralo za časa fašističnega režima po rimskih ječah in samotnih otokih samo zato, ker so bili zavedni Slovenci. Narod pa je ostal trden, kajti veroval je in bil trdno prepričan, da bo prišel dan svobode in življenja.

V osvobodilni borbi so takoj prišli za krožje in se otresli po krvavih borbah krutih sovražnikov. V tej borbi je žrtvovalo primorsko ljudstvo 42.800 prebivalcev, 7.000 invalidov, 19.357 popolnoma porušenih in 16.837 poškodovanih poslopij. To je ogromna žrtev primorskih Slovincov, a sesuli so v prah oblast fašistov in si ustvarili svojo ljudsko oblast. Oboroženo so u-ničili krivično mejo, ki jo je zarezal versailski mir v naše živo telo.

Dan priključitve je zato za nas Jugoslovane, posebno pa za nas Slovence, dan zmagoslavja, dan radosti, dan novega življenja. Vendar pa ob tej priliki ne smemo pozabiti, da nam je bila z mirovno pogodbo z Italijo prizadejana velika krivica. Ostali so neosvobodeni še nekateri predeli naše domovine in ni bila še danes uresničena njihova pravična življenjska zahteva: 'Hočemo k Jugoslaviji!' Mi smo podpisali pogodbo v interesu miru, ali odrekli se ne bomo nikdar svojim pravicam. Tovarš Karđelj je izjavil na mirovni konferenci: 'Sila, ki izvira iz globlin ljudskih množic, je silnejša kot vsi sklepi za zeleno mizo.' Trst, Gorica, Kanalska dolina in Beneška Slovenija bodo prej ali slej doživeli svobodo.

Gotovo ste čitali, kako divjajo fašistične tolpe onkraj meje, kako morijo, ropajo in požigajo Slovincem vse, da bi si dali duška svoji jezi. Zopet so prilezli iz skrivnih lukenj temni elementi, fašistični krvniki. Zopet se pojavlja ime voditelja strašne tolpe Gollitja, bandita v službi italijanske policije, ki je za časa fašizma moril Slovence v Tr-

stu v 'Turobni vili,' v ulici Belosloguardo, kjer je bilo uničenih in ubitih na stotine svobodoljubnih tržaških Italijanov in Slovincov. Zopet divja ta tajna fašistična policist po Gorici, po dihi in krajih, ki so ostali v Italijo. Ali slovensko ljudstvo se ni potujčilo v 25 letih in tudi v bodoče ne bo pustilo strahovati, ker veda, da bo prišla enkrat pravica tudi zanje.

Ko sprejemamo naše primorske brate danes med nas, po zdravljamo vse bore, ki so vsi soko dvigali zastavo ljudske demokracije, pravičnega miru in sodelovanja med narodi, a pa dlim borcem večna slava! Živel velj svobodni Pulj! Živela svobodna Istra! Živelo svobodno Slovensko Primorje, ki se vrača v skupnost narodov Jugoslavije!

Naša država je v tej vojni strašno opustošena. Ali po dveh letih svobode se je že marsikaj popravilo. Vse delovno ljudstvo dela noč in dan in ne zastoji. Imamo petletni državni načrt, ki predvideva, da se vsa porušena poslopja popravijo, a poleg tega izvede industrializacija in elektrifikacija države. Kot o-novna naloga petletnega načrta je:

1. Likvidirati gospodarsko in tehnično zaostlost.

2. Utrditi ekonomsko in obrambno silo države.

3. Utrditi in še nadalje razviti socialistični sektor narodnega gospodarstva in nove odnose proizvodnje, ki iz njega izvira, ter dvigniti splošno blagostanje delavnega ljudstva vseh treh gospodarskih sektorjev.

Da pa bomo dosegli in izvršili te naloge, moramo vsi do-prinesti največ, kar moremo. 'Ne kor mora, kar more storiti je vsak dolžan,' pa naj bo to delavec, kmet ali inteligent.

V območju Krajevnega ljudskega odbora Grahovo imamo tudi 'Obnovitveno zadruge', ki pomagajo ljudstvu pri obnovi. Tem letu (1947) je bilo obnovljenih do danes 20 gospodarskih poslopij, a so v programu še štiri, to največ v Grahovem, Zimovnici in na Bločicah, ki so bili med vojno zelo porušene. Vsa dan je kak sestanek, seja in občnjo, kjer ljudstvo rešuje te koče zader. S prostovoljnimi delom se je že veliko storilo in verjemite, da je vse resnično, kar pišejo naši časopisi, katerim, da pridno čitajo naši zavedni ljudje v Ameriki.

Seveda, je še precej neverjetnih Tomažev doma, še več pa tujini, ki jim je trn v peti naša obnova, naš nadčloveški napredni korak. To so v prvi vrsti ljudje, ki se vezali z okupatorjem in se prodali za par 'Judeževih grošev'. Drugič so to ljudje, ki so živeli na račun siromakov, to so velekapitalisti, ki jim ni bila in jim ne bo nikdar mar domovina. Domovina jim je 'molzna krava' in jim je vseeno, ako ljudje umirajo od lakote, le da je njihov trebuh poln.

Tretjič pa je višji kler in nekvečna oligarhija, ki si je za kake pila ogromno premoženje in služila le interesom Vatikana. Gotovo Vam je znano, da je papež prošil pomilostitev za gaulaiterja Rainerja, ki je bil obsojen na smrt za zločine, ki jih je zagrešil nad ubogim slovenskim narodom med vojno. To soče in tisoče je dal strajkati, soče je tiral v nemška taborišča Dachau, Mathausen, itd. In sedaj prošnja za pomilostitve, češ, da 'ima doma pet članovsko družino'!

Niti enkrat ni dvignil svoje glasu papež med kruto vojno za naše ljudi. Ubijali so očete, matere desetih otrok, plete, matere nedolžne otročke. Kje je bil papež tedaj? To je kulturni škandal in predrznot, ki ni nima para! Upam, da mislite prav tako tam v Ameriki, kaj pravljamo, saj čitamo resne solucije kanadskih Slovincov in Slovincov iz USA, kar je znano, da čutite in živite z nami.

Pomoč, ki jo izkazujejo svojim domačim krajem, je velika in znak zavednosti ter čvrstosti v zavezi med vami. Kako je povežave med vami. Kako je povežave med vami.

(Dolje na 2. strani)

TOVARIŠI

POVEST PARTIZANSKE ZVESTOVE

TONE SELIŠKAR

(Nadaljevanje)

Toda naslednjega dne je Pavlek doživel nekaj drugega, lepšega. Stal je z Borkovo materjo pred njeno krčmo, kjer je bil pravkar oddal zavoj obvez in zdravil, ko je iznenada od Moravčev sem zadonela silna pesem, kakršne še nista slišala. Pavlek je kar okamenel, Borkova mati pa je gledala navzdol po cesti kakor v čudež. Saj to je vendar partizanska pesem! Stekla sta na griček nad cesto in na cesti sta zagledala četo pojočih partizanov. Pred njimi je veselo vihrala slovenska zastava, na kateri je žarela rdeča zvezda. Pesem se je dvigala, dekleta in fantje iz vasi so jim stekli nasproti, objeli so se in pesem jih je nosila kakor na perotih:

Nabrusimo kose, že klas dozoreva,
že žetve bogate napočil je čas!

Naj jeklo zapoje, naj pesem odmeva,
nabrusimo kose, zrel je klas!

Jož, take pesmi ljudje še niso slišali tod peti. Kar dvigala jih je v neko opojnost, ki je vse prevzela. Pavlek je bil že med njimi. Oklenil se je Franceta, ki je stopal poleg komandanta. Vsa vas se je gnetla okoli junakov, kar stopili so se kdo bo koga pod streho vzel in ga pogostil. In ko je Pavlek bolj natanko pogledal v komandanta, ga je spoznal. To je bil tisti, ki je takrat tako lepo govoril, ko so strojnico zakopavali! Toda kmalu je bil še bolj presenečen. Ko si je pred Borkovo hišo ogledoval partizane, ki so sedeli v travi, je obstal in zazijal. Poleg Borkove matere je stal mlad, slok partizan z očali. Imel je dolge, svetle lase in ko se jima je približal, je vjel nekaj besed njunega razgovora. Borkova mati je bila vsa razgreta od nekega notranjega veselja in partizan je kar nasiloma tlačila v malho hlebec belega kruha.

"Da si zares videl oba moja fanta? In z njima govoril?" je hlipala.

"Kajpak, saj sta mi naročevala, naj stopim k vam in naj vam pozdrave izročim. Oba sta vesela in zdrava, pa nista mogla sem, ker sta pri drugi četi," je pripovedoval mladi partizan.

"Ali jima boš lahko nesel kaj dobrot? Stotisočkrat ti bom povrnila!"

"I, kaj boste vračali, drug drugemu moramo pomagati, če le moremo, saj smo tovariši! Tudi pismo lahko napišete!"

"Kako pa ti je ime, da se te bom vedela spominjati?"

"Doma so mi rekli Marjan, zdaj sem pa Črt!" Pavlek ga je zdajci prepoznal. Saj to je vendar tisti fant, ki je bil takrat s Strnadom, ko so strojnico zakopavali! Kar naglo je stopil k njemu in mu dejal veselo:

"Pozdravljen, tovariš Marjan!"

"Oha, odkod pa se midva pozna . . . ? Menda nisva v šolo skupaj hodila?" se je veselo čudil Črt.

"Nak, v šolo ne, ampak videl sem te spodaj pod Kalom, ko si strojnico pomagal zakopavati. Ali greš z menoj na dom? Mati te bo zelo vesela! Najlepšega zajčka ti bomo spekli!"

"Ko pa sem že Borkovi materi obljubil, da ostanem pri njej na večerji. Povabila me je na petelinčnjo!"

"Pa mu veselje napravi ter pojdi z njim, saj vidiš, kako te zaljubljeno gleda! Ko boš zaje-

ka pospravil, pa pridi k meni nad petelinčnjo!" de Borkova mati, ki je občutila Pavlekovu navdušenost.

Pa sta jo rezala Pavlek in partizan Črt tjakaj proti bajti skozi zasušen vinograd, ki ga je oče že preoral za njivo. Partizan Črt je bil od sile suh, dolg pa tako, da se je Pavlek oziral vanj, kakor da bi v nebo gledal in ptiče pod oblaki prešteval. Zdal ni bil tale fant nič več otožen kakor v tistih časih, ko so se vračali vojaki na svoje domove. Veselo, drzno in samozavestno so se smu smejale oči skozi očala, zinil pa je tudi vedno takšno, da so se ji vsi smejali. Nikdar ni bil slabe in čemerne volje, oblečen pa je bil na moč čudaško. Na nogah je imel že precej poševdrane gojzarice, noge so mu čepale v zelenih hlačah, ki so imele veliko, razbito okence na zadnji plati, bluzo je snel nekemu fašistu, pa tudi malha je bila italijanska. Toda zelo shujšana je bila ni nič kaj prida ni moglo biti v njej. Okoli pasu je imel nanizane nabojke, kar se je Pavleku še prav imenitno zdelo, na pasu sta mu bingljali dve bombi, mavzarica pa mu je visela čez pleča. Glavo je nekam trdo postrani obračal.

"Mar t' vrti bol?" ga je vprašal Pavlek.

"Da, sinoči se mi je nek fašist s kremplji obesil okoli vratu."

"Kaj pa potem?"

"Kaj potem?"

"Precej opravlja sem imel z njim, dokler mu nisem dopovedal, da takih objemov nisem vajen. Življenja luč sem mu upihnil, kakor pravijo."

"Mati, mati, glej, partizana sem pripeljal!" je zaklical Pavlek materi, ki je na majhni gredici poleg bajte zalivala salato. "Veš, to je tisti fant, o katerem sem ti pravil, ki je o veliki noči lanskega leta pomagal strojnico zakopavati pri naših čepančih!"

Materi so oči zažarele. V duhu si je že večkrat poskušala naslikati tega fanta, o katerem je Pavlek s takšnim srčnim navdušenjem vedno pripovedoval. Naglo si je ob predpasnik obrisala roke in ga radostno povabila v hišo.

"Kar k nam stopi, kakor da si doma! Vesela sem vsakega partizana v svojem domu. Pozdravljen, junak! Begunci smo, vidiš, pa živimo kakor cigani. Nekaj jajčk ti bom ocvrla, kajne, saj ne boš odklonil? Pa tjakaj za mizo sedi!"

"Odklonil pa ne bom jajčk, tovarišica. V hosti jih ne cvremo vsak dan."

"Mati, partizan bo kar pri nas ostal! Kadar kaj praznujemo, hočeš vedno najlepšega zajčka od mene. Danes pa je zame velik praznik. Veš, tistega lisastega bomo dali iz kože!"

"Si ga videl, našega Pavleka, kako je zaljubljen v partizane? Komaj, komaj ga krotimo, da nam ne pobegne v gozdove," je veselo gajneno dejala mati. "Toda pred zajčkom mu bodo jajca vseeno šla v slasti!"

Ko je Črt pogumno mahal po ocvrtih jajcih in belem kruhu, da so se mu usta kar svetila od masti, je mati sedla njemu nasproti in ga je vsa zaverovana ogledovala. Zdelo se ji je, da ima pred seboj otroka, ki hudo pogrša svoje matere in hotela mu je biti dobra, nežna in dobrotna kakor prava mati.

(Dalje prihodnjič.)

Vtisi z domobranskega zborovanja v Clevelandu

(Nadaljevanje s 3. strani.)

Kaj in kako se je zgodilo, to že davno vsi vemo, in če nam vi odgovorite ali ne. Vi in vaši so mišljeniki ste se takrat odločili za borbo proti "komunizmu", katerega pa takrat v Sloveniji sploh ni bilo ali pa prav malo. Vaša politična skupina se je pridružila naci-fašistom še mnogo prej, predno so slednji vdrl v Slovenijo. Danes jo zagovarja s tem, da se je zato pridružil naci-fašistom, da se je lahko boril proti "brezbožnemu komunizmu". To vam prav radi verjamemo.

Tudi nacisti so se borili proti "brezbožnemu komunizmu". Amerika, Sovjetska zveza, Anglija, Poljska in mnoge druge države, so se pa borile proti naci-fašistom-domobrancem. Torej je bilo ravno nasprotno!

Pred par dnevi smo imeli pri liko videti kino-slike, katere so posneli domobranski veljaki pri raznih naci-domobranskih paradah v Ljubljani. Med drugim smo videli tudi domobranske razbojniške vojne enice v bratskem objemu z naci-fašisti v Ljubljanskem stadionu. Videli smo, kako močno sta se šopirila med nacističnimi veljaki general Rupnik in škof Rožman. Videli in slišali smo domobranskega govornika na govorniški

tribuni, ko je glasno kričal v vrsti stoječim domobranskim četam: "... mi se bomo borili skupno z velikim nemškimi narodom do končne zmage in osvoboditve izpod anglo-ameriškega imperializma . . .", zadaj pa se deli nacistični poglavarji z generalom Rosenerjem, poleg njih pa vsa domača domobranska svojat z Rupnikom in škofom Rožmanom! Vprašam vas, g. Krek: ali tudi te slike lažejo?

Končno naj se dotaknem še zadnje točke našega govora, to je, o pobleghih kriminalcih "beguncih". Vi ste rekli: "... Ena izmed najtežjih posledic tega stanja ob koncu vojne so begunci, izgnanci in razseljenci . . . Zapustili so svoja ognjišča (reci in beri: stotera pogorišča), ker so vedeli, da jih pod komunistično tiranijo čaka gotova smrt ali vsaj ječa . . . Zapadni zavezniški jih niso sprejeli kot svoje prijatelje in zaveznike (kako, ker so pobijali njihove sinove in med njimi je bil tudi moj), ampak so jih sprejeli kot nepotrebno zlo."

Potem ste kritizirali Churchilla, angleške in ameriške vojne oblasti, ker so tisto "zlo", to je 12 tisoč kriminalcev vrnili jugoslovanski vladi, da prejmejo plačilo za svoje izdajalsko delo, za kolaboriranje z naci-fašisti, za

umorstva in požiganja slovenskih mest in vasi. Zapadni zavezniški so dobro vedeli, s kom imajo opravka in so tisto "zlo sodrgo", katero vi imenujete "narodni borci", vrnili tja, kamor spada. Njihova zvestost so bila strašna, zato je bil tudi njihov konec strašen!

K zaključku naj dodam še tole: ko je Krek končal svoj govor, je vprašal navzoče, če ima kdo kakšno vprašanje, da je pripravljen odgovoriti in pojasniti. Bilo je stavljenih samo dvoja vprašanja. Prvo vprašanje je bilo stavljenost iz njihovega tabora. Vprašanje je bilo: "Dohtar, ali so bili partizani svi prstovoljci?"

Krek je odgovoril: "Ne, niso bili svi. Ogromno večino so prisilili z orožjem, da so se jim pridružili. Če se pa niso marali, so jih pobili, pa ne samo nje, ampak tudi njihove družine."

Nato je g. Krek vprašal: "Ali ima še kdo kakšno vprašanje?" Dolgo časa se ni nikdo oglašil. Končno je neki rojak dvignil roko in vprašal, če sme govoriti. Krek mu je dovolil, da sme. Rojak je vstal, toda namesto, da bi bil stavljen vprašanje, je prijel Kreka za ušesa, da zakaj je prišel sem delat zdravo, da njegov govor ni bil nič drugega kot navadno hujskanje za še večje sovraštvo med nami kot je. Toda končati ni uspel.

Neki bivši orjunaš, ki se je dolgo časa predstavljal po St. Clairju kot bivši "bančni uradnik", dočim je v resnici bil samo navaden "mežnar", je skočil na

MARCH OF DIMES

prej ter začel tuliti kot pobesneli lev: "... gospod dohtar . . . gospod dohtar . . . To je Sansovec, komunist . . . to je tisti, ki je že dva tisoč dolarjev dal za SANS" itd.

Ta uboga para se je tako zalepela v govoru, da mu je zmanjkalo sape, obstal je kakor okamenel z odprtimi usti eno minuto in pol, prišel je k sebi šele, ko ga je neki njegov kolega prijel za rame in ga potegnil nazaj. Radi gori omenjene zmešnjave g. Krek sploh ni odgovoril, ali je pa namenoma "pozabil", ker sploh ni imel kaj odgovoriti.

"Ali ima še kdo kakšno vprašanje?" je ponovno vprašal Krek.

Vstal je zopet isti rojak, bil je to naš poznani mr. Lustrik, ki je dejal: "Obtožili so me tukaj za komunista. Jaz nisem noben komunist. Nisem katoličan, sem pa kristjan in . . . in . . ." toda zopet mu niso dali končati. Krek je na to nekaj odgovarjal, ali slišal nisem, kaj je govoril, ker je bilo preveč šuma.

Nato je skočil na noge zopet mr. Lustrik ter vprašal Kreka: "Vi tukaj udrihate po jugoslovanski vladi in da ni zanič. Vprašam vas: ali imate vi kakšen boljši program, in če ga imate, povejte nam, kakšen je!"

Krek je hotel odgovoriti, toda zgodilo se je nekaj drugega. Gospod "Fronc", ki so stali ves čas poleg govorniškega odra, so stopili na oder, odrinili Kreka na stran, ga posadili na stol, potem pa stopili pred mikrofon in so rekli: "Na to vprašanje bom pa odgovoril jaz!"

Videlo se je, da je bil Krek naravnost užaljen radi "Froncovega" nastopa. Kajti to je iz gledalo tako, kot da Krek ni sposoben odgovoriti na stavljenost vprašanje. Gospod "Fronc" so potem začeli pripovedovati o svojem programu, da so se borili in se bodo borili toliko časa, dokler ne bo v Jugoslaviji takšna vlada, kakor je v Ameriki . . . Svoj govor je zaključil z besedami:

"Mi se borimo za takšno demokracijo in svobodo, kakor jo

imamo tukaj v Ameriki . . ." (Zopet nekoliko aplavza).

Zadnje besedo pa je imel zopet bivši orjunaš, ki je začel kričati čez komuniste, partizane in SANSovce, da so vsi skupaj sami kriminalci. Toda pametni ljudje so ga ustavili in mu niso dali več govoriti. Ta uboga orjunaška zgaga, katere je čez dva dni po svojem prihodu v Ameriko kandidirala pri raznih društvih za "finančnega ministra", naj opere najprej svojo umazano dušo, predno si še kdaj upa zmerjati poštene ljudi s "kriminalci!" On danes zagovarja domobranske razbojnice, kateri so mu, če se ne motim, ubili dva brata v stari domovini.

Gospodu "Froncu" pa, to-le: Danes se strašno potegujete za demokracijo in svobodo. Kje pa ste bili pred vojno? Ali ste spali? Bili ste v Jugoslaviji, toda tam vam je bila demokracija in svoboda deveta brigada! Klanjali ste se kralju Aleksandru in držali ljudstvo v temi. Vaš "kolega", minister Korošec je pa pošiljal vojaštvo nad lačne in raztrgane delavske mase. Če bi si vi toliko prizadejali za demokracijo in svobodo v stari Jugoslaviji, kakor š tukaj, potem bi bile razmere v Sloveniji med vojno vse drugačne, kakor pa so na žalost bile in o domobrancih bi danes nič ne vedeli. Ker pa ste vi vedno tam, kjer ni nas, in mi vedno tam, kjer ni vas, so se pa rodili domobranci, ki so nam vsem skupaj v nadlego in sramoto.

Končam z g. Krekovimi besedami: "To moramo pibiti za bodočnost," da se kaj takega ne bo več zgodilo med Slovenci!

(Po Enakopravnosti.)

Določeni

so bili okoliši za pridelovanje kakovostnega semena v Jugoslaviji. V zveznem kmetijskem ministrstvu je bila nedavno konferenca, na kateri so sprejeli sklepe o pridelovanju kakovostnega semena po okoliših. Za novo setev so določena setvena področja za posamezne vrste pridelkov in sorte rastlin. Naše najbolj znane in najbolj razširjene vrste žita še niso dovolj raziskane v vseh pokrajinah, zato je naloga kmetijskih raziskovalnih ustanov, da preizkusijo te vrste ter ugotovijo, katere so primernejše za določena področja.

Pristanišče Budva obnovljeno

Tudi pristanišče v mestu Budvi v črnogorskem primorju so okupatorji ob umiku leta 1944 razstrelili. Lani jeseni je državno gradbeno podjetje v Dubrovniku začelo obnavljati pristanišče, za kar je bil odobren kredit 5 milijonov dinarjev. Zdal je obnova končana. Novo pristanišče je urejeno po sodobnih zahtevah ter je mnogo boljše kakor staro. Z novim pristaniščem se bo znatno oživil promet v črnogorskem primorju. Hkrati je pa mnogo pridobil na lepoti tudi kraj, ki spada med najlepša kopališča na južnem Jadranu.

PROLETAREC

je v boju za pravice delavcev 42 let.

NAROČITE SI GA!

Stane za celo leto \$3. za pol leta \$1.75.

. za tri mesece \$1.

STE SI

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR

LETNIK 1947. še naročili?

Stane \$1.50. Za v stari kraj \$1.65.

V zalogi imamo tudi Adamičeve ter razne druge angleške knjige. In pa VELIKO SLOVENSKE. Pišite po cenik.

Naslov:

PROLETAREC

2301 S. LAWNDALE AVENUE
CHICAGO 23, ILLINOIS

Razni mali oglasi

Harmonike na prodaj!

Na prodaj imam DVE 4-vrstne, 3-glasne, Mervarjeve izdelke harmonike. Za pojasnila pišite na naslov:

FRANK PISHKUR

1222 W. Washington St.
Milwaukee 4, Wis.

KENWOOD CENTER

of the Infant Welfare Society will hold a large RUMMAGE SALE Friday, Oct. 17, Mon., Oct. 20, Tues., Oct. 21, at

2555 S. Michigan

9:00 AM to 3:00 PM

DOPIŠNIKOM IN ČLANOM JEDNOTE

Kadar pišete Prosveto ali v glavni urad SNPJ, ne pozabite v naslovu napraviti poštno številko 23 za besedo "Chicago". Na kuverti vselej napišite: Chicago 23, Ill. To bo olajšalo delo na čikaški pošti, nam pa pospešilo dostavljanje pošte.

Razni mali oglasi

MOTOROLA

THE BEST RADIO PLACE IN TOWN
WILL TRAIN INEXPERIENCED
GIRLS AND WOMEN
FOR

WIRING AND SOLDERING
STARTING RATE

95c

WITH EXPERIENCE

\$1.06

MANY EMPLOYEE BENEFITS
PAID INSURANCE: VACATION
POLICY, LOW COST CAFETERIA
EDUCATIONAL, P. L. A. N. ETC.
COME IN FOR AN INTERVIEW
FOR THAT PERMANENT JOB
FOR THE FUTURE.

MOTOROLA

4545 W. AUGUSTA BLVD.

V Prosveto so dnevne svetlo
ne in delavske vesti. Ali
imate vsak dan?

Clarice Sands, 2774 N. Kenmore av. (left), and Pat Hunter, 1664 F. well av., shown with some of the 150 prizes to be awarded in the \$10.00 contest announced last week by the Electric association in conjunction with its "Fall Salute to Electrical Living." Top award is a television radio-phonograph console valued at \$1,000. Entrants in the competition are not required to buy anything. They merely complete the statement "I want to live electrically because . . ." in 50 words or less on blanks obtainable from newspaper ads or from any of the nearly 40 participating dealers. The contest closes November 15.

VAŽNO OBVESTILO

naročnikom dnevnika Prosvete

V smislu sklepa seje gl. odbora z dne 14. februarja 1947, je bila naročnina za dnevnik Prosveto povišana za \$2.00 letno za vse naročnike.

To velja tudi za VSE one naročnike, ki imajo prišteti po PET članov iz družine, torej se razume, da MORATE TUDI VI DOPLAČATI \$2.00 za naročnino za vaš dnevnik.

Po sklepu gl. izvršnega odbora se ne sme v nobenem slučaju upoštevati VEČ KOT PET ČLANOV iz ene družine pa tudi če imajo več kot pet članov in morajo biti iz enega in istega naslova. Ostali, kar jih je več, morajo prejemati glasilo TEDNIK, da tako vedo kaj se vrši v organizaciji S. N. P. Jednoti.

Vsled tega prosimo, da to